

Naturfaglig vurdering for Skippergata 4, Porsgrunn kommune

Vurdering av påvirkning på naturtyper og kartlegging
av fremmede arter

Kristine Heistad og John Gunnar Brynjulvsrud

Naturfaglig vurdering for Skippergata 4, Porsgrunn kommune

Forfattere: Kristine Heistad og John Gunnar Brynjulvsrud

Publisert: 15.10.2024

Antall sider: 18 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Prosjektil Sør AS v/ Nina Nguyen

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Heistad, K. og Brynjulvsrud, J.G. 2024. Naturfaglig vurdering for Skippergata 4, Porsgrunn kommune. Biofokus rapport 2024-098. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Fra prosjektområdet. Foto: Kristine Heistad, 2024

Biofokus rapport 2024–098

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-407-4

Gaustadalléen 21

NO-0349 OSLO

Org.nr: 982 132 924

post@biofokus.no

www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag fra Prosjektil Sør AS ved Nina Nguyen vurdert eventuell påvirkning på eksisterende naturtyper og kartlagt fremmede arter i forbindelse med et planforslag i Skippergata 4 i Porsgrunn kommune. Feltundersøkelser ble gjennomført 09. august 2024 av Kristine Heistad.

Takk til Nina Nguyen for god dialog og godt samarbeid i prosjektperioden.

Dokka / Bø i Telemark, 08.10.2024

Forfatterne

Fra prosjektområdet, naturtype-lokalitetene med eik og ask sees i bakgrunnen. Foto Kristine Heistad.

Sammendrag

Stiftelsen Biofokus har på oppdrag fra Prosjektil Sør AS vurdert eventuell påvirkning på naturtyper og kartlagt fremmede arter i Skippergata 4 i Porsgrunn kommune. Prosjektområdet, hvor det foreligger planer om å etablere et kontorbygg på tre etasjer, går delvis igjennom tre tidligere kartlagte naturtypelokaliteter. To av lokalitetene består av store gamle trær, og en lokalitet med edellauvskog. Deler av området er tidligere kartlagt av Biofokus i 2017 i forbindelse med annet prosjekt.

Naturtypelokaliteten BN00118054 (lokalitet 1) består av en grov eik med tydelig sprekkebark som går under den utvalgte naturtypen «Hule eiker» og er vurdert til «viktig» (B-verdi). Den andre naturtypelokaliteten, BN00118055 (lokalitet 2) består av en grov, og muligens hul ask (og tidligere også en alm, men denne er nå hogd) er vurdert til «viktig» (B-verdi). Slik planene foreligger vil både rotsone og trekronene på respektive eik- og asketre bli direkte påvirket av bygningsmasse, i størst grad eika i lokalitet 1. Begge lokalitetene vil med stor sannsynlighet utgå ved realisering av forelagte planer.

Prosjektområdet omfatter også deler av en naturtypelokalitet med rik edellauvskog med utforming «Gråor-almeskog» (lokalitet 3). Det planlagte tiltaket vil ikke påvirke denne naturtypen direkte slik planene foreligger i dag.

Vurderingene som er gjort er basert på *Veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker* (Olberg et al., 2018) samt tidligere kartlegginger utført av John Gunnar Brynjulvsrud (Biofokus) 17.10. 2017 i forbindelse med undersøkelser knyttet til kommuneplanens arealdel for Porsgrunn kommune.

Det er kartlagt ti ulike fremmede arter innenfor planområdet, der kanadagullris (*Solidago canadensis*) og hvisteinskløver (*Melilotus albus*) var mest representert. Alle registrerte fremmede arter er arter med stor spredningsrisiko, og masser fra området bør håndteres på stedet eller leveres på avfallsmottak for å unngå ytterligere spredning.

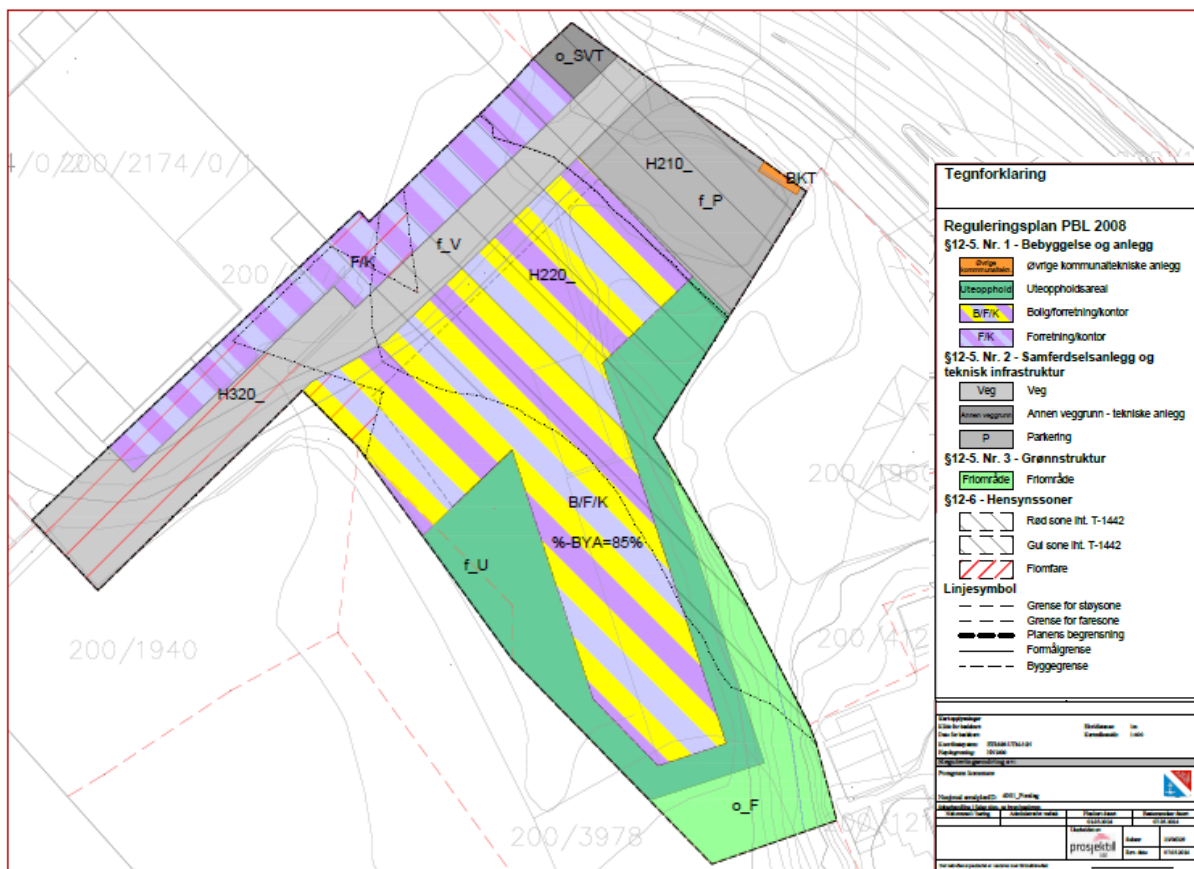
Innhold

1	Innledning	6
1.1	Oppdrag, planområde og planlagte tiltak	6
1.2	Naturgrunnlag og tidligere registreringer	6
2	Metode	7
2.1	Datainnsamling	7
2.2	Behandling av data og prosjektets produkter	7
3	Resultater	8
3.1	Naturverdier	8
3.2	Fremmede arter	11
4	Diskusjon	13
4.1	Påvirkning på naturtyper	13
4.2	Fremmede arter	13
5	Oppsummering	14
6	Referanser	15
	Vedlegg 2. Kategorier for rødlistearter	16
	Vedlegg 3. Kategorier for fremmede arter	17

1 Innledning

1.1 Oppdrag, planområde og planlagte tiltak

Arbeidet utføres som en del av detaljreguleringen knyttet til eiendom med gnr./bnr. 200/217 i Skippergata 4 i Porsgrunn kommune. Prosjekttil Sør AS har presentert planer om å tilrettelegge for kombinert formål med bolig/forretning/kontor på deler av eiendommen (figur 1), og bedt om en kartlegging av fremmede arter. Som følge av at planområdet delvis omfatter to tidligere registrerte naturtyper, samt ytterkanten av en tredje naturtypelokalitet (figur 2), er det også gjort en vurdering med hensyn til påvirkning av respektive naturtypelokaliteter ved utvikling av planområdet.

Figur 1. Plantegning for Skippergata 4, der H220_ illustrerer plassering av planlagt bygning (Prosjekttil Sør AS)

1.2 Naturgrunnlag og tidligere registreringer

Planområdet består i dag av en asfaltert/gruslagt parkeringsplass, et eldre garasjebygg og et uskjøttet område nord-øst for parkeringsplassen. Deler av området er tidligere kartlagt av John Gunnar Brynjulvsrud fra Biofokus i 2017 i forbindelse med kommuneplanens arealdel for Porsgrunn kommune. Tre naturtypelokaliteter er delvis innenfor avgrenset planområde (figur 2) (Miljødirektoratet, 2024).

Naturtypelokalitet BN00118054 (lokalitet 1, figur 2) er kartlagt som naturtypen *store gamle trær – hule eiker* består av eik med stammeomkrets på ca. 250 cm. Lokaliteten er vurdert som «viktig» (B-verdi), og omfattes av Forskrift for utvalgte naturtyper – hule eiker (Reiso & Brynjulvsrud, 2017).

Naturtypelokalitet BN00118055 (lokalitet 2, figur 2) er kartlagt som naturtypen *store gamle trær - ask* og består av to relativt grove trær av type ask og alm hvorav asken trolig har en begynnende hulhet, og det er forekomster av død ved i og ved lokaliteten. (Reiso & Brynjulvsrud, 2017). Lokaliteten er vurdert som «viktig» (B-verdi). Almen i denne lokaliteten ble ikke gjenfunnet ved befarings, men det er i dag en grov almestubbe i lokaliteten.

Naturtypelokalitet BN00118053 (lokalitet 3, figur 3) er kartlagt som naturtypen *rik edelløvskog – gråor-almeskog*, og er vurdert som «viktig» (B-verdi). Lokaliteten omfatter et skogsmiljø med en del halvgrove alm- og asketrær, samt en del dødt virke.

2 Metode

2.1 Datainnsamling

Arbeidet har omfattet kartlegging av forekomster av fremmede arter iht. Fremmedartslista 2023 (Artsdatabanken, 2023), (se vedlegg 3 for forklaring av kategorier), samt vurdering av påvirkning på eksisterende naturtypelokaliteter ved planområdet.

Viktige datakilder

Tilgjengelige naturdatabaser og litteratur er gjennomgått for å samle eksisterende kunnskap om området, bl.a. Naturbase og Artskart.

Feltkartlegging

Feltkartlegging i området ble utført av Kristine Heistad den 09.08.2024. Det regnet tidvis kraftig, noe som har påvirket kvaliteten på bildene.

2.2 Behandling av data og prosjektets produkter

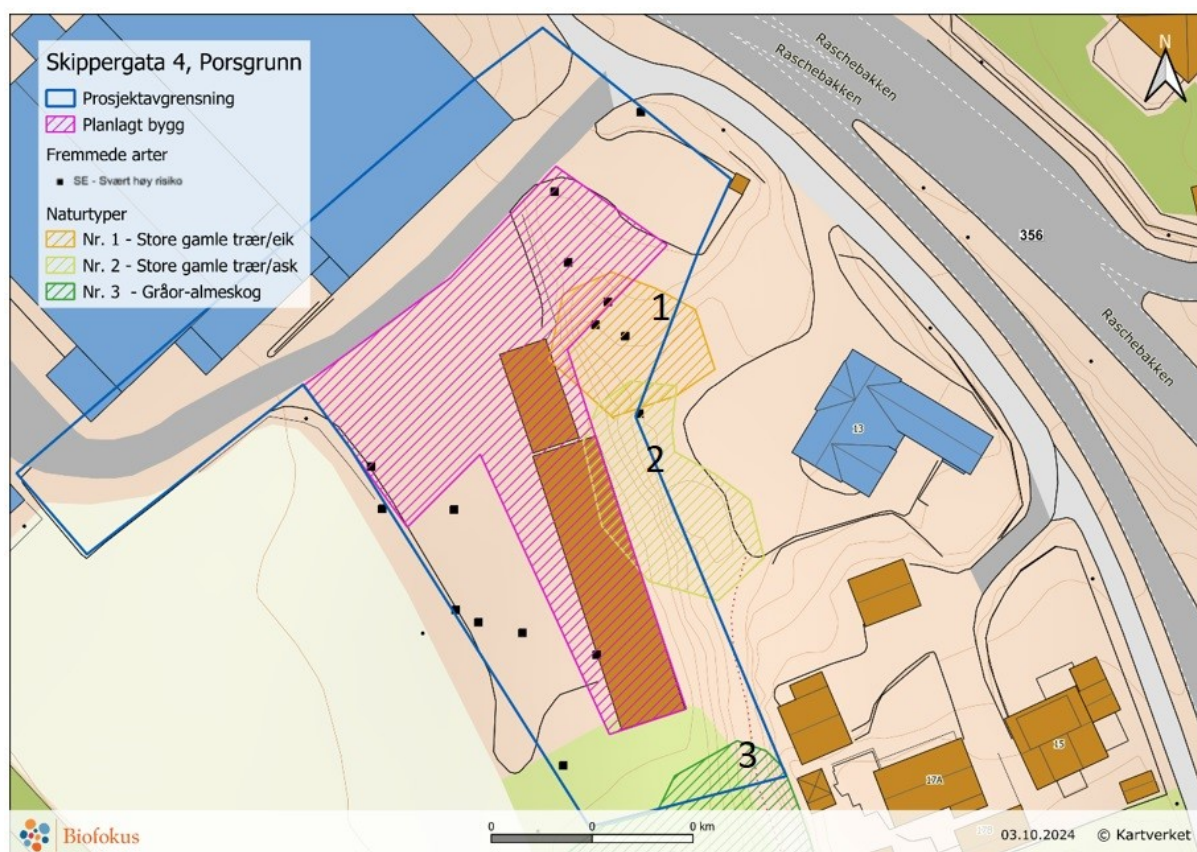
Rapporten fra oppdraget blir publisert i Biofokus sin rapportserie på vår hjemmeside. Alle artsdata fra prosjektet blir gjort tilgjengelige i Artskart via Biofokus egen artsbase (BAB).

3 Resultater

3.1 Naturverdier

Området er befart og naturtypenes plassering i forhold til planavgrensningen er vurdert. Tre naturtypelokaliteter er delvis innenfor planområdets avgrensning (figur 2, tabell 1). For fulle beskrivelser av naturtypelokalitetene vises det til Naturbase (Miljødirektoratet, 2024).

Nr.	Naturtype-	Lokalitetsnavn	Naturtype/utforming	Verdi
1	BN00118054	Raschebakken 13	Store gamle trær/eik	Viktig (B-verdi)
2	BN00118055	Raschebakken 13 S	Store gamle trær/ask	Viktig (B-verdi)
3	BN00118053	Øvre Frednes N	Rik edellauvskog/gråor-almeskog	Viktig (B-verdi)

Figur 2. Kart over planområdet med registrerte naturtyper og fremmede arter. Omtrentlig grense for planlagt kontorbygg er illustrert med rosa stiplet polygon. Alle lokalitetene er vurdert som «viktig» (B-verdi). Kartarbeid: Kristine Heistad

Eiketreet i naturtypelokalitet 1 omfattes av den utvalgte naturtypen «Hule eiker». Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven § 3 definerer hule eiker på følgende måte:

«Med hule eiker menes eiketrær som har en diameter på minst 63 cm, tilsvarende omkrets på 200 cm, samt eiketrær som er synlig hule og med en diameter på minst 30 cm, tilsvarende omkrets på minst 95 cm. Diameter og omkrets måles i brysthøyde (1,3 m) over bakken. Synlig hule defineres til å være eiketrær med et indre hulrom som er større enn åpningen og der åpningen er større enn 5 cm".» (Klima- og miljødepartementet, 2024).

Størstedelen av naturtypelokaliteten er innenfor grensen til planområdet. Eika har en stammeomkrets på ca. 255 cm som står i et holt som preges av gjengroing mellom et gammelt garasjebygg og husbebyggelse. Kрона er middels vid med noen døde, grove greiner. Det ble også observert noe dødved på bakken, samt en stor eikelåg på 130 cm omkrets. Stammen er delvis utskygget av løvoppslag, og spisslønn ved siden av eika vokser inn i krona. Sprekkebarken er på 2-3 cm og det er påvekst av en del mose og noe lav. Eika er vital og har ingen synlige skader eller hulheter (Reiso & Brynjulvsrud, 2017).

Figur 3. Eiketreet står i et skogholt i gjengroing mellom et garasjebygg og bebyggelse. Foto: Kristine Heistad

Figur 4. Eiketreet deler krone med en spisslønn. Det er noe dødved i kronen på eika. Foto: Kristine Heistad, 2024.

Store deler av naturtypelokalitet 2 ligger innenfor grensen for planområdet. Ask er rødlistet i kategorien «sterkt truet» (EN) på norsk rødliste for arter, hovedsakelig på grunn av sykdommen askeskuddsyke (Artsdatabanken, 2021b). Asken har en brysthøydeomkrets på ca. 280 cm og sprekkebark på opptil 2 cm. Omtrent to meter over bakken er det en skade i stammen med en mulig begynnende hulhet. Det er noe påvekst av mose og lite lav på stammen (Reiso & Brynjulvsrud, 2017). Det er registrert en almetubbe på ca. 50 cm i diameter som sannsynligvis er det tidligere registrerte store almetreet som sto på lokaliteten.

Naturtypelokalitet 3 ligger så vidt innenfor prosjektområdets avgrensning i sør. Lokaliteten er kartlagt som rik edellauvskog, og er vurdert som «viktig» med bakgrunn i bl.a. at det er et forholdsvis intakt skogsmiljø med halvgrove ask- og almetrær og en del dødt virke i sentrumsnære områder.

Figur 5. Asketreet står sør for eika, . Foto: Kristine Heistad, 2024.

3.2 Fremmede arter

Det ble registrert ti ulike fremmede arter innenfor prosjektområdet, hvor samtlige er i kategorien «Svært høy risiko» (SE). Mange av de registrerte artene er derfor arter som lett spres og etableres. Mest dominerende er kanadagullris (*Solidago canadensis*) og hvitsteinkløver (*Melilotus albus*).

Tabell 1. Fremmede arter registrert i området.

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Siste funn
Karplanter	<i>Cotoneaster lucidus</i>	blankmispel	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Melilotus albus</i>	hvitsteinkløver	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Berberis thunbergii</i>	høstberberis	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Solidago canadensis</i>	kanadagullris	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Cotoneaster divaricatus</i>	sprikemispel	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Rosa rugosa</i>	rynkerose	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Syringa vulgaris</i>	syrin	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Melilotus officinalis</i>	legesteinkløver	Svært høy risiko (SE)	2024
	<i>Sambucus racemosa</i>	buskhyll	Svært høy risiko (SE)	2014
	<i>Vinca minor</i>	gravmyrt	Svært høy risiko (SE)	2017

Figur 6. Kanadagullris vokser flere steder innenfor prosjektområdet. Foto: Kristine Heistad, 2024.

4 Diskusjon

4.1 Påvirkning på naturtyper

I henhold til vedlagt plantegning er det særskilt planlagt bebyggelse, men også til en viss grad anleggelse av uteoppholdsareal (figur 1) som kan påvirke naturtypelokalitetene. Selv om planområdet allerede er sterkt påvirket per i dag er det allikevel, slik planene foreligger i dag, stor sannsynlighet for at eika (lokalitet 1) og asketreet (lokalitet 2) vil påvirkes negativt av tiltaket. Oppføring av planlagt bygg vil innebære grunnarbeid. Dette medfører at begge lokalitetene vil med stor sannsynlighet bli påvirket i rotsonen. Slik planene foreligger vil også trekronene på respektive eik- og asketre bli direkte påvirket av bygningsmasse, i størst grad eika i lokalitet 1. Begge lokalitetene vil med stor sannsynlighet utgå ved realisering av forelagte planer.

Som hovedregel bør man ikke sette opp bebyggelse innenfor en buffersone på minimum en og en halv kronediameter for å hindre skade på rotsonen. Eiketreet er et middelaldrende tre som ennå er i vekst. Det må derfor også gis rom for utvikling av en potensiell fremtidig krone- og rot diameter. Det er også viktig at rotsonens jordsmonn og topografi bevares i størst mulig grad. For eksempel vil senkning av terrenget kunne ødelegge en stor del av treets røtter, mens heving av terrenget (tilførsel av masse) vil redusere oksygentilgangen og gassutvekslingen i jorda, forringe vekstforholdene og kunne ta livet av røttene. Resultatet i begge tilfeller vil være at treets livslengde forkortes vesentlig eller at treet dør. Grunnvannstilførselen til rotsonen må ikke forringes ved gravearbeid/ drenering i nærheten. De øvre massene i området er i dag bearbeidet, men det er viktig at rotsonens jordsmonn og topografi bevares mest mulig intakt. Dette innebærer også at tunge gjenstander ikke bør lagres over rotsonen til eikene.

Graving selv et stykke unna rotsonen på eiketrær kan endre vanntilførselen og påvirke treet negativt. Gamle trær tåler slike forandringer dårlig, og eikene får gjerne en sterkt forkortet levetid hvis lys- eller vanntilgangen forandrer seg betraktelig. (Olberg et al., 2018)

For mer informasjon om gamle eiker se f.eks. handlingsplan for hule eiker (Direktoratet for naturforvaltning 2012), veileder om skjøtsel og hensyn for hule eiker (Olberg m. fl 2018) og nettsiden hule-eiker.no.

Prosjektområdet omfatter også deler av en naturtypelokalitet med rik edellauvskog med utforming «Gråor-almeskog» (lokalitet 3). Det planlagte tiltaket vil ikke påvirke denne naturtypen direkte slik planene foreligger i dag.

4.2 Fremmede arter

Fremmede arter bør fjernes fra området. Infiserte jordmasser må håndteres med stor forsiktighet for å unngå spredning og nyetablering i området eller spredning til nye områder. Ved graving er det viktig at massene håndteres lokalt eller leveres på avfallsmottak, slik at fremmede arter ikke spres til nye områder. I den grad det skal tilføres masser i området er deponering/gjenbruk lokalt under dekke av rene masser ofte beste løsning (Misfjord & Angell-Petersen, 2018).

5 Oppsummering

To naturtyper vurdert som «viktig» (B-verdi), hvorav den ene omfattes av Forskrift om utvalgte naturtyper – hule eiker, vil med stor sannsynlighet utgå ved realisering av planlagte tiltak.

En tredje naturtype med rik edellauvskog med utforming «gråor-almeskog» blir ikke direkte påvirket av tiltaket, men det er viktig å påse at det ikke graves eller legges materialer og/eller jordmasser innenfor lokaliteten.

Det er registrert flere fremmede arter innenfor prosjektområdet. Ved gravearbeider må disse håndteres lokalt eller leveres på mottak slik at fremmede arter ikke spres til nye områder.

6 Referanser

- Artsdatabanken. (2021a). *Norsk rødliste for arter 2021*.
<https://artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021/>
- Artsdatabanken. (2021b). *Status for truede arter i skog. Norsk rødliste for arter 2021*.
- Artsdatabanken. (2023, august 11). *Fremmede arter i Norge—Med økologisk risiko 2023*.
<https://www.artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023>
- Klima- og miljødepartementet. (2024). *Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven—Lovdata*. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-05-13-512>
- Miljødirektoratet. (2024). *Naturbase*.
<https://geocortex02.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>
- Misfjord, K., & Angell-Petersen, S. (2018). *Håndtering av løsmasser med fremmede skadelige plantearter og forsvarlig kompostering av planteavfall med fremmede skadelige plantearter* (M-982). Sweco.
- Olberg, S., Reiso, S., & Solfjeld, E. (2018). *Veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker* (BioFokus-rapport 2018–13). BioFokus.
- Reiso, S., & Brynjulvsrud, J. G. (2017). *Kartlegging av naturtyper ifm. Kommuneplanens arealdel 2017. Porsgrunn kommune* (BioFokus-rapport 2017–26). BioFokus.

Vedlegg 2. Kategorier for rødlistearter

Norsk rødliste for arter (Artsdatabanken, 2021a) lister og vurderer norske arters risiko for utryddelse. For å vurdere en spesifikk arts risiko for utryddelse vurderes grovt sett artens sjeldenhet, tilbakegang og leveområdets størrelse og fragmentering. Målsettingen med den nasjonale rødlisten er å sikre at artene ikke forsvinner fra landet.

Artene på rødlisten er rangert i seks kategorier. Kategoriene viser hvor høy risiko artene i kategorien har for å dø ut, forutsatt at forholdene ikke endres.

Tabell 2. Kategorier for arter som er rødlistet.

RL-kategori	Rødlistekategori	Forklaring
RE	Regionalt utdødd (Regionally Extinct)	Arter som er utdødd som reproduserende i landet. Ifølge IUCN skal denne kategorien kun benyttes når det ikke er spor av tvil om at arten er utryddet i landet. I tillegg skal arten ha reproduisert i Norge de siste 200 årene.
CR	Kritisk truet (Critically Endangered)	Arter som har ekstremt høy risiko for å dø ut (50 % sannsynlighet for utdøing innen 3 generasjoner og minimum ti år)
EN	Sterkt truet (Endangered)	Arter som har svært høy risiko for å dø ut (20 % sannsynlighet for utdøing innen 5 generasjoner, minimum 20 år).
VU	Sårbar (Vulnerable)	Arter som har høy risiko for å dø ut (10 % sannsynlighet for utdøing innen 100 år).
NT	Nær truet (Near Threatened)	En art er nær truet når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nære ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.
DD	Datamangel (Data Deficient)	En art settes til kategori datamangel når usikkerhet om artens korrekte kategori plassering er svært stor, og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC.

Tabell 3. Kategorier for arter som ikke er rødlistet.

Kategori	Kategori	Forklaring
NE	Ikke vurdert (Not Evaluated)	Arter som ikke har blitt vurdert. Dette kan for eksempel skyldes dårlig utredet taksonomi, dårlig kunnskapsgrunnlag eller mangel på tilgjengelig kompetanse.
NA	Ikke egnet (Not Applicable)	Arter som ikke skal vurderes på nasjonalt nivå. I hovedsak fremmede arter hvilket er arter som er kommet til Norge ved hjelp av mennesket eller menneskelig aktivitet etter år 1800.
LC	Livskraftig (Least Concern)	Dette er arter som ikke er direkte truet og har livskraftige bestander i Norge.

Vedlegg 3. Kategorier for fremmede arter

Fremmedartslista for Norge (Artsdatabanken, 2023) lister og risikovurderer arter som bevisst eller ubevisst er innført til Norge ved hjelp av mennesket, etter år 1800.

Dette betyr at alle arter som er tatt inn i Norge etter 1800 betegnes som fremmede arter. De fremmede artene blir vurdert etter invasjonspotensial og økologisk effekt og blir satt i en kategori som viser hvilken grad av trussel arten utgjør for norsk natur. Invasjonspotensial angir sannsynlighet for artens spredning og etablering i naturen, og sannsynlig hastighet for invasjonen. Økologisk effekt viser i hvilken grad den fremmede arten kan påvirke stedegne arter og naturtyper.

Tabell 4. Kategorier i Fremmedartslisten for Norge 2018.

FA-kategori	Kategori	Forklaring
SE	Svært høy risiko (Severe impact)	Fremmede arter med en svært høy risiko er faktiske eller potensielle økologiske skadegjørere og har potensial til å etablere seg over store områder.
HI	Høy risiko (High impact)	Fremmede arter med høy risiko har stor spredning med en viss økologisk effekt, eller stor økologisk effekt med en begrenset spredning
PH	Potensielt høy risiko (Potentially high impact)	Fremmede arter med potensielt høy risiko har enten store økologiske effekter, kombinert med et lite invasjonspotensial, eller et stort invasjonspotensial, men ingen kjente økologiske effekter.
LO	Lav risiko (Low impact)	Fremmede arter med lav risiko er ikke dokumentert å ha noen vesentlig negativ påvirkning på norsk natur.
NK	ingen kjent risiko (No known impact)	Fremmede arter uten kjent risiko har ingen kjent spredningspotensial og ingen kjente økologiske effekter

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2024–098
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-407-4

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no